

ingediend op **42** (2021-2022) – Nr. 3
15 september 2022 (2021-2022)

Verslag

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Tinne Rombouts en Jeremie Vaneeckhout

over het jaarverslag

van het Kinderrechtencommissariaat

2020-2021

Documenten in het dossier:

- 42** (2021-2022) – Nr. 1: Jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat
- Nr. 2: Verslag

verzendcode: PAR
CUL

**Vlaams
Parlement**

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Elisabeth Meuleman.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Freya Perdaens, Wilfried Vandaele, Manuela Van Werde;

Filip Brusselmans, Johan Deckmyn, Klaas Sootmans;

Karin Brouwers, Orry Van de Wauwer;

Steven Coenegrachts, Stephanie D'Hose;

Elisabeth Meuleman, Jeremie Vaneckhout;

Hannes Anaf.

Plaatsvervangers:

Andries Gryffroy, Kathleen Krekels, Philippe Muyters, Kris Van Dijck, Karl Vanlouwe;

Immanuel De Reuse, Jan Laeremans, Ilse Malfroot;

Maike De Rudder, Tinne Rombouts;

Els Ampe, Bart Tommelein;

Björn Rzoska, Tine Van den Brande;

Katia Segers.

Toegevoegde leden:

Tom De Meester.

INHOUD

1.	Toelichting	4
1.1.	Inleiding	4
1.2.	Coronabeleid	5
1.3.	Wachtlijsten in de zorg	5
1.4.	Wachten op onderwijs	6
1.5.	Andere thema's	7
1.6.	Aankondigingen	9
1.7.	Reactie van de minister van Jeugd	9
2.	Bespreking	10
2.1.	Hannes Anaf	10
2.2.	Jeremie Vaneckhout	11
2.3.	Tinne Rombouts	12
2.4.	Steven Coenegrachts	12
2.5.	Freya Perdaens	12
2.6.	Antwoordenronde	13
2.7.	Aanvullende vragen en antwoorden	18
	Gebruikte afkortingen	19
	Bijlage: zie dossierpagina van dit commissieverslag op www.vlaamsparlement.be	

Op donderdag 10 februari 2022 behandelde de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media het jaarverslag 2020-2021 van het Kinderrechtencommissariaat.

De presentatie bij de toelichting is te vinden op de [dossierpagina](#) van dit commissieverslag op www.vlaamsparlement.be.

(Deze commissievergadering werd als hybride vergadering georganiseerd.)

1. Toelichting

1.1. Inleiding

Vlaams kinderrechtencommissaris *Caroline Vrijens* deelt mee dat het Kinderrechtencommissariaat in de referentieperiode van het voorliggende jaarverslag 1530 meldingen en klachten heeft ontvangen, heel wat meer dus dan het jaargemiddelde van 1200. Het pittige coronajaar lag aan de basis van die toename.

Melders zijn vooral privépersonen, maar ook professionals die in de dagelijkse praktijk met kinderen en jongeren werken: leerkrachten, jeugdhulpbegeleiders, het jeugdwelzijnswerk, het jeugdwerk en overheidsfunctionarissen.

Van de 1373 privépersonen zijn de meesten ouders. Kinderen zullen zelf hun verhaal vooral aan hun naaste vertrouwenspersonen vertellen, waaronder ouders, pleegouders, grootouders, burens en kennissen. Rijpere tieners wenden zich soms rechtstreeks tot het KRC.

Qua thema's staat het onderwijs op de eerste plaats. Die meldingen betreffen sancties op school, de moeilijke vindbaarheid van een goede school, het leerlingenvervoer en het coronabeleid. Op de tweede plaats staat de hulp aan minderjarigen, namelijk de jeugdhulpverlening en de gezondheidszorg, waaronder de geestelijke. Op de derde plaats staan de meldingen over het gezin. Traditioneel komen er vragen over – vooral conflictueuze – echtscheidingen, maar ook vragen van ouders over hun verhouding tot en de rechten van hun kinderen. Ook vragen over afstamming en adoptie vallen in die categorie.

Andere thema's als vluchtelingen, justitie, politie, vrije tijd, media en sport krijgen zeker de nodige aandacht maar vormen niet de hoofdmoot van de meldingen.

Het KRC ontvangt zijn meldingen telefonisch of per mail. Het verzorgt een permanentie opdat er altijd iemand van het team meteen nuttige informatie kan aanleveren. Als er meer nodig blijkt, kan het KRC de weg wijzen naar hulpverlening. In bepaalde gevallen zal het KRC bemiddelen bij bijvoorbeeld de school of de jeugdhulpvoorziening. Hoewel het de rechten van de minderjarigen behartigt, luistert het naar iedereen volgens het principe van de meerzijdige partijdigheid en streeft het altijd naar een concrete oplossing. Soms moet het KRC een gedetailleerd onderzoek voeren en kan het stukken opvragen.

Het KRC bestaat uit twee teams: klachtenbehandelaars en gespecialiseerde beleidsadviseurs. Ze werken samen in tandems. Een klachtenbehandelaar kan oordelen dat er meer nodig is en dat het probleem ook een aanpak veronderstelt van de politiek, de ministers, de agentschappen of de andere overheden. Dan zal het KRC adviezen en standpunten formuleren, soms in een uitgebreid dossier. De klachtenlijn is met andere woorden de vinger aan de pols voor een eventuele latere vertaling naar het beleidsniveau.

1.2. Coronabeleid

Met het ietwat provocerende 'Het wachten moe' als titel is het jaarverslag opgevat als een statement. In een door coronabeleid gemarkeerd werkjaar vormde het mentale welzijn van vooral tieners de grootste bezorgdheid van het KRC. Heel wat activiteiten hebben on hold gestaan. Nogal wat jongeren zagen vrienden helemaal niet of alleen tijdens de lessen, die nog maar gedeeltelijk op school zelf werden gegeven. Ouders stelden zich soms erg streng op. Net in een levensfase waarin jongeren normaal losbreken en wat afstand nemen van hun gezin, dwong de context hen tot een zekere gelatenheid en moeheid.

Naast de coronacontext was het ook op andere domeinen vaak wachten voor de jongeren, bijvoorbeeld op jeugdhulp of geestelijke gezondheidszorg. In de coronacrisis zijn die wachtlijsten aanzienlijk toegenomen. Ook het leerlingenvervoer heeft jongeren met erg lang wachten opgezadeld. In asiel- en andere procedures is het voor hen vaak heel lang wachten op papieren.

Met betrekking tot corona stond het tweede schooljaar op rij in het teken van de vele belemmeringen. Halftijds onlineonderwijs berokkende de jeugd heel wat stress. De toetsen waren vaak geconcentreerd in de weken dat ze wel op school waren. De onlinelessen waren niet altijd even kwaliteitsvol. Sommige scholen waren heel bedreven in het afstandsonderwijs, andere heel wat minder. Ze stuurden bijvoorbeeld moeilijke lespakketten door die de leerlingen dan maar zelf moesten absorberen.

Het gebrek aan leuke en ontspannende activiteiten op en buiten de school vormde een andere aanleiding van klachten.

In het algemeen stond het mentale welzijn van de jeugd dus zwaar onder druk. Een enquête van Waddist heeft aangetoond dat de helft van de jongeren het afgelopen jaar naar psychische hulp op zoek is gegaan. Er kwamen heel wat meldingen van tegenstanders van mondkmaskers. Na elk overlegcomité waren er vragen en klachten over maatregelen en vaccinatieplicht voor de jeugd.

In elke coronagolf en lockdown heeft het Kinderrechtencommissariaat standpunten ingenomen, wat ook verwacht wordt als kinderrechten onder druk komen. Het KRC heeft bij het parlement advies uitgebracht over het afstandslernen, de mondkmaskerplicht, de toestemming bij vaccinatie, het recht op spel en vrije tijd enzovoort. Andere adviezen waren niet noodzakelijk coronagerelateerd.

Vanaf de start van de coronacrisis heeft het KRC aangedrongen om kinderen van al te zware beperkingen te vrijwaren. Als niet-volwassenen moeten ze de kans behouden om snel te veranderen en veel te leren. Kinderrechten mogen dan ook nooit meer in lockdown gaan. Hoewel niet zo manifest als in het vorige werkjaar, kwamen ze ook in deze referentieperiode geregeld in het gedrang.

1.3. Wachtlijsten in de zorg

In de psychische zorg zijn de wachtlijsten ontploft, stelt Caroline Vrijens. Ook op de jeugdhulp voor kinderen met of zonder beperking is de druk sterk toegenomen, hebben onder andere kinderpsychiaters en CLB-medewerkers gemeld. De contacttracing en dergelijke hebben hen met extra opdrachten opgezadeld, terwijl de hulpvraag net is toegenomen.

Ook in het verleden vormden de wachtlijsten een fundamenteel probleem. Een CLB-medewerker heeft op de onlinevoorstelling van het voorliggende jaarverslag getuigd over de worsteling die haar job momenteel inhoudt.

In een school met buitengewoon onderwijs voor hoogbegaafde kinderen met autisme was de wachttijd voor crisisaanpak gestegen van 48 uur naar drie weken. Dergelijke signalen zijn zeer onrustwekkend.

De geestelijke gezondheidszorg, een deels Vlaamse en deels federale bevoegdheid, kampt met een gebrek aan gegevensregistratie. Over suïcidegedachten en -pogingen sedert de start van de coronacrisis zijn vooralsnog geen cijfers beschikbaar. Toch is het een nuttige indicator. Experts in de geestelijke gezondheidszorg pleiten voor de introductie van een geestelijke gezondheidsbarometer.

De wachttijden veroorzaken soms breuken in de trajecten, waardoor jongeren soms zelfs moeten afhaken van school en nog amper vrijetijdsactiviteiten of sociale contacten hebben. Voor mensen in deze cruciale ontwikkelingsfase is het wachten op noodzakelijke hulp een nog groter probleem dan voor volwassenen. Vanuit die grote bezorgdheid heeft het KRC zijn recente en zeer uitgebreide advies 'Code zwart voor mentaal welzijn' uitgebracht. Het beleid zet terecht in op preventie en vroegdetectie, maar mag jongeren die nu dringend hulp behoeven, evenmin vergeten. De injecties dringen vooralsnog niet genoeg door op het terrein, verneemt de kinderrechtencommissaris van de partners.

In het jaarverslag staan cases beschreven van eetstoornissen, gameverslavingen en psychische stoornissen, die door een gebrek aan tijdige hulp escaleren. Uiteindelijk is het gevolg dan een veel intensievere, impactvollere en duurdere interventie. Een studie van Zorgnet-Icuro roept op tot een nieuwe visie op de geestelijke gezondheidszorg, zowel Vlaams als federaal

De spreker herhaalt haar steun voor de inzet op preventie en vroege detectie. Op dat gebied presteert het kabinet-Beke al een en ander, met onder meer de uitbreiding van de OverKopuizen. Maar de opdracht mag niet tot Welzijn beperkt blijven. Caroline Vrijens pleit voor bruggen met onder meer het onderwijs, en voor monitoring. Ze attendeert op de ontwikkeling van Appwel in het kader van het netwerk van warme scholen. De app zal scholen en hun klassen in staat stellen om het algemene welbevinden van de jeugd anoniem te meten.

1.4. Wachten op onderwijs

Wat het onderwijs zelf betreft, verwijst de kinderrechtencommissaris naar haar eerdere opmerkingen over de druk die het coronabeleid op jongeren uitoefent. Hierop zal ze in de onderwijscommissie uitgebreider ingaan. 189 meldingen bij het KRC gingen over corona in het onderwijs, en betroffen het sanctiebeleid, het moeilijke vinden van een school en de betwistingen van uitslagen.

Een terugkerend fenomeen bij het begin van elk schooljaar zijn meldingen van ouders, scholen en internaten dat heel wat kinderen in het buitengewoon onderwijs dagelijks vier of vijf uur in de bus zitten. Door de afstandsregels voor corona is dat helemaal uit de hand gelopen. Afspraken tussen de kabinetten van Onderwijs en Mobiliteit en De Lijn hebben het probleem enigszins helpen indijken. Maar normaal is de situatie daarmee nog altijd allesbehalve. Zo moet een kind soms voor vijf uur 's morgens opstaan om uiteindelijk om zeven uur 's avonds weer thuis te zijn. De gevolgen voor levenskwaliteit, energie en schoolresultaten blijven niet uit bij dergelijke leerlingen, die al extra kwetsbaar zijn.

Er zijn wel al serieuze investeringen gebeurd in extra bussen om de grootste noden te lenigen, erkent Caroline Vrijens. Belangrijk zijn de pilootprojecten in Roeselare, Kessel-Lo en Antwerpen. De spreker kijkt uit naar de evaluatie. Naast het busvervoer zelf biedt de inzet van mobiliteitscoaches mogelijkheden in het gebruik van gewoon openbaar vervoer. Daarnaast kan ook de buitenschoolse opvang meer

gevoeligheid krijgen voor jongeren met een beperking. Ook daarover heeft het KRC een filmpje opgenomen in de webinar naar aanleiding van zijn jaarverslag.

Ook op een plaats in het buitengewoon onderwijs is het lang wachten. In afwachting zitten kinderen met een beperking helemaal niet op school, of in een minder geschikte klas.

Voorts vormen de onderbroken schooltrajecten van kinderen die tijdelijk afhaken vanwege psychische problemen, ziekte of een beperking, een bezorgdheid. Het aantal meldingen vanwege Bednet is toegenomen. Soms hielden ouders hun kinderen van school om een kwetsbaar familielid te beschermen. Het KRC participeert in dit verband aan de West-Vlaamse werkgroep Klasziekaal, waarover later meer. Het laatste knelpunt dat de spreker in dit verband vermeldt, is het lerarentekort, dat een probleem vormt voor alle betrokkenen. Op sommige plaatsen, waaronder Brussel, is het gangbaar dat jongeren al maanden een bepaald vak niet hebben gehad, en meerdere uren per week studie krijgen in plaats van les. Het doet ouders vrezen voor de gevolgen voor de toekomst als hun kind langere tijd geen Frans of wiskunde krijgt.

Het Kinderrechtencommissariaat beveelt aan om te blijven inzetten op inclusieve onderwijstrajecten. Daarin genieten kinderen en jongeren met een beperking zo veel mogelijk onderwijs op een gewone school. Die scholen hebben daarbij ondersteuning nodig. Scholen voor buitengewoon onderwijs hebben voor specifieke gedragsgerelateerde stoornissen nog meer steun nodig. Zoals in Gent al is gebeurd, moet het buitengewone onderwijs structureel worden ingebed in het gewone onderwijs. De problemen met het leerlingenvervoer liggen trouwens ook aan de erg verspreide campussen voor buitengewoon onderwijs.

Recent heeft het agentschap Opgroeien lerende netwerken opgericht, met zes regionale coördinatoren van de preventie van schooluitval op de verschillende onderwijsniveaus. Ze doen dat in samenwerking met de CLB's. Daarover hoort het KRC positieve geluiden. Caroline Vrijens pleit in het jaarverslag voor openheid in het onderwijsveld, bijvoorbeeld door een behandelende arts toe te laten tot de gesprekken op de school over leerlingen met specifieke problemen.

1.5. Andere thema's

Thuis- en dakloosheid

De kinderrechtencommissaris signaleert dat Maghrebijnse straatkinderen veel ongerustheid berokkenen bij de hulpverleners. Ze worden in hun zoektocht naar een beter leven al eens opgepikt door rondreizende jongerenbendes. Op steeds jongere leeftijd raken jongeren in die circuits terecht. Sommigen zijn nog maar tien of elf jaar. Ze hebben geen onderdak, komen na delicten in contact met het gerecht, en er zijn indicaties van mensenhandel. Oplossingen zijn er vooralsnog niet. De bevoegdheid is verdeeld. Heel vaak, maar niet uitsluitend, is Brussel de locatie. Het Kinderrechtencommissariaat kreeg nog geen antwoord op zijn vraag welke minister coördineert, wat ook weer niet betekent dat de kabinetten niets zouden doen. Er zijn initiatieven bij Migratie en bij Welzijn. Maar de aanpak is nogal ad hoc. Het Kinderrechtencommissariaat beveelt zeker voor de jongere kinderen een aangepast aanbod aan, met straathoekwerk. Ze komen soms terecht in ongeschikte gemeenschapsinstellingen of krijgen hooguit bed, bad en brood, voor ze weer met hun verslaving op straat staan.

Ook de samenwerking met andere Europese landen is belangrijk, gezien de internationale verplaatsingen van deze bendes. Zweden en Frankrijk beschikken over heel wat expertise. Naast Missing Children Europe dringt ook het KRC aan op een agendering van het probleem op EU-niveau. Daarnaast is contact wenselijk met

organisaties in de herkomstlanden – zoals Marokko – die een aanbod hebben voor dergelijke jongeren en hun vertrouwen kunnen herwinnen om terug te keren naar hun familie.

Een ander punt bij asiel en migratie wordt gevormd door de opvangproblemen bij en de capaciteit van Fedasil, waardoor mensen in de koude van november en december op straat hebben moeten slapen. Voor kinderen en jongeren heeft men wel snel een oplossing gezocht. Ook het aanmeldpunt is overbevraagd. Het KRC blijft dat opvolgen.

Vrije tijd

De vrije tijd is door de coronamaatregelen onder druk gekomen. Heel wat steden en gemeenten hebben zich voorzichtiger opgesteld dan de federale overheid voorschreef. Ze hebben activiteiten voor min 12-jarigen on hold gezet. Het Kinderrechtencommissariaat heeft daarover een standpunt uitgebracht. Het heeft de gouverneurs gevraagd om niet uit voorzorg activiteiten te sluiten. Het pleitte om creatief na te denken over alternatieven. Spelen en rondhangen in de publieke ruimte zijn nu eenmaal een recht, en zijn zeker voor jongeren die thuis minder mogelijkheden hebben, een basisbehoefte. Een gemeente heeft bijvoorbeeld een basketplein zomaar opgeofferd voor een pop-upbar.

De integriteit in de sport is een ander aandachtspunt. Naakt douchen in de voetbalclub blijkt voor sommige jongeren moeilijk te liggen. De interne meldpunten en aanspreekpunten integriteit moeten voldoende aandacht blijven hebben voor de beleving van kinderen en jongeren. Het KRC heeft ook een klacht over een gepeste jongen bij een zwemclub hoger aangekaart, waarna de club uiteindelijk op haar gebrekkige communicatie en antipestbeleid is gewezen.

Over het grensoverschrijdende gedrag door coaches in de gymnastiekwereld, dat ook in het vorige jaarverslag aan bod is gekomen, verscheen intussen een rapport van de onafhankelijke onderzoekscommissie, met dertien prima aanbevelingen die goed ingaan op het kind- en jongerenperspectief.

Media

In het domein media hoort privacy een blijvend aandachtspunt te zijn voor journalisten, gezien de kwetsbaarheid van kinderen en jongeren. Soms worden ze onbedoeld mee in beeld gebracht. Een jongen heeft bijvoorbeeld gemeld hoe bang hij was om herkend te worden in een reportage over de arrestatie van zijn moeder. Journalisten laten jongeren graag aan het woord ter illustratie van hun verhaal, maar ook zoiets kan hun leven later tekenen. Jongeren hebben zowel het recht op anonimiteit als het recht om afgebeeld te zijn.

Wat sociale media betreft, is mediawijsheid cruciaal, zowel op school als bij het grote publiek. Sharenting, waarbij ouders foto's van hun kinderen op sociale media publiceren zonder hen daarbij te betrekken, is een problematiek die dat belang onderstreept. Soms klagen ouders ook dat andere ouders hun kinderen mee in hun sociale media tonen.

Tot slot wijst Caroline Vrijens op de soms extreme en choquerende gevolgen van cyberpesten, tot zelfdoding toe. Hoewel lang niet altijd zo extreem, doet het nooit goed. De aanbevelingen van het Kinderrechtencommissariaat staan in het jaarverslag. Jongeren hebben op de Kinderrechtendag in het Vlaams Parlement als suggesties meegegeven dat:

- influencers een realistischer beeld van het dagelijkse leven zouden moeten schetsen;
- racisme meer gefilterd zou moeten worden op sociale media;

- er een soort 'warmste week zonder sociale media' zou mogen komen, om meer bewustzijn over de impact van de sociale media te creëren.

Justitie

Klachten over politie en justitie zijn niet talrijk maar wel altijd serieus. Caroline Vrijens kreeg klachten over buitensporige interventies van de politie, al dan niet in opdracht van Justitie, met een grote impact. Er is op dit moment ook geen duidelijke procedure voor de omgang met kinderen en jongeren bij interventies, of ze nu slachtoffer, dader of getuige zijn. Die grote marge leidt tot te weinig aandacht voor hun kwetsbaarheid, afhankelijkheid en gebrek aan kennis. Op dat vlak heeft het Verenigd Koninkrijk goede protocollen, die als voorbeeld kunnen dienen. Er zijn intussen werkgroepen aan de slag op initiatief van federaal minister Annelies Verlinden en Vlaams minister Benjamin Dalle. Het Kinderrechtencommissariaat zal in elk geval man en paard blijven benoemen en melders verwijzen naar de dienst intern toezicht bij de politie of naar het Comité P.

Een minderjarige deelnemer nam bijvoorbeeld zonder enig gewelddadig doel deel aan een vreedzame betoging. Hij werd opgepakt toen in zijn nabijheid toch een schermutseling ontstond, zat tot 3 uur 's nachts geboeid in een cel zonder iemand te mogen verwittigen, en werd vervolgens door de politie op straat gezet zonder dat ze contact had opgenomen met de ouders. Zowel de jongen als de ouders waren onder de indruk. De boeien hadden ook duidelijke sporen nagelaten op de polsen van de jongen. Na een jaar heeft de politie nog altijd niet gereageerd en kreeg de klager van het KRC de raad om dat aan het Comité P te melden.

De handhaving van coronamaatregelen was uiteraard geen gemakkelijke klus voor de politie, maar er waren ook excessen. Soms kwam er al een boete als een vijfde jongere zich had aangesloten bij een gezelschap van vier, zelfs in open lucht. Minderjarigen die nooit eerder in aanraking waren gekomen met het gerecht, werden na een zogezegd lockdownfeest koudweg gearresteerd, en brachten de nacht in de cel door. Ze hadden net zo goed de volgende morgen bij de jeugdrechter kunnen worden ontboden zonder voorafgaande vrijheidsberoving.

1.6. Aankondigingen

De evaluatie van de Kinderrechtendag van 20 november 2021 is aan de gang. Het KRC is aan de slag met de resoluties van de jongeren, die in samenwerking met de commissies van het Vlaams Parlement zijn opgesteld. Het resultaat van de evaluatie wordt voorgelegd aan het Uitgebreid Bureau in het licht van een eventuele herhaling in 2022.

Vervolgens projecteert de spreker twee slides met een overzicht van de standpunten en adviezen die het Kinderrechtencommissariaat uitbracht tijdens het verslagjaar (zie bijlage).

Tot slot kondigt Caroline Vrijens aan dat het jaarverslag binnenkort wordt voorgesteld aan de Commissie van Toezicht voor Jeugdinstituten. De kinderrechtencommissaris maakt de commissie attent op een studiedag over het spreekrecht van kinderen en jongeren in de familierechtbank bij echtscheidingssituaties op 20 mei, en de viering van 25 jaar Kinderrechtencommissariaat in juli. In juni wordt in dat perspectief een academische zitting met experts gepland.

1.7. Reactie van de minister van Jeugd

Benjamin Dalle, Vlaams minister van Brussel, Jeugd en Media, dankt de kinderrechtencommissaris voor het erg interessante jaarverslag, dat hij als een belangrijke vinger aan de pols erkent. Door de verscheidenheid van de categorieën

melders geeft het een goed zicht op de uitdagingen in de verschillende beleidsdomeinen.

De minister waardeert de kritische bril van het KRC, die diverse verantwoordelijken tot de nodige alertheid aanspoort. Specifiek zijn de aanbevelingen met betrekking tot het coronabeleid belangrijke signalen voor het Overlegcomité en de verschillende beleidsniveaus.

Minister Dalle vermeldt ook de aandacht voor het mentaal welbevinden van jongeren, waarop het beleid dankzij dit en andere rapporten een vrij goed zicht heeft. Hij is zich ervan bewust dat ze het niet gemakkelijk hebben. Sommige problemen bestonden weliswaar al voor de coronacrisis maar zijn nu aangescherpt. Het mentale welzijn is dan ook prioriteit nummer 1 in het JKP. De minister signaleert in dat verband de lancering van allesoverpesten.be, waarvoor de regering 140.000 euro heeft toegekend aan de vzw Kies Kleur tegen Pesten. Ze zal de aanpak van het pesten voor alle betrokken beleidsdomeinen coördineren.

Volgens minister Dalle legt het Kinderrechtencommissariaat terecht veel nadruk op het recht op spel en vrije tijd. Hij verwijst naar artikel 31 van het Kinderrechtenverdrag, dat ieder kind het recht toekent op rust en vrije tijd. Vrijetijdsbeleving is minstens even belangrijk als onderwijs, leren en competenties verwerven. Een goede vrijetijdsbeleving heeft een preventieve kracht, waardoor jongeren bijvoorbeeld niet in de jeugdhulp zullen belanden. Het is dan ook kenschetsend dat vrije tijd ondertussen in de top vijf van de klachten is beland. De Kinderrechtencommissaris roept lokale besturen terecht op om niet strenger te zijn dan nodig. Ook de minister zelf heeft dat proberen te bewerkstelligen in de afgelopen twee jaar. Ook de relanceplannen van de Vlaamse Regering zetten trouwens in op vrije tijd.

Wat journalistiek en sociale media betreft, verwijst minister Dalle naar artikel 15 van de Code van de Raad voor de Journalistiek. Journalisten moeten inderdaad op een delicate manier rapporteren over kinderen, zoals het Kinderrechtencommissariaat terecht en herhaaldelijk aangeeft. Er wordt nu ook gewerkt aan een gedragscode voor influencers.

De opmerkingen over welzijn en onderwijs zullen ongetwijfeld nog aan bod komen in de specifiek bevoegde commissies, verwacht minister Dalle.

2. Bespreking

2.1. Hannes Anaf

Hannes Anaf constateert dat de coronacrisis eens te meer het belang van een Kinderrechtencommissariaat heeft aangetoond. Tijdens de tweede lockdown eind 2020 kwamen er signalen over gesloten vrijetijdsactiviteiten voor kinderen, hoewel die van het Overlegcomité wel degelijk open mochten blijven. De aanpak bleek sterk te verschillen van gemeente tot gemeente. Het Kinderrechtencommissariaat publiceerde daarop een advies met aanbevelingen. Heeft zijn oproep effect gehad in 2021 of blijft het probleem overeind? Heeft het Kinderrechtencommissariaat om die reden een gedachtewisseling over lokale kinderrechten gesuggereerd?

De spreker vindt het positief dat het KRC acht Vlaamse ministers bij het overleg heeft betrokken. Men mag een dergelijk contact niet beperken tot de minister van Jeugd. Hoe evalueert het Kinderrechtencommissariaat zijn relatie met de Vlaamse Regering? Hebben de andere ministers voldoende oor naar kinderrechten? Staan die rechten ondertussen effectief op hun agenda of moeten ze erop worden gezet? Geven de ministers daadwerkelijk gevolg aan wat in het overleg aan bod komt?

Welke visie heeft het KRC op de coronabarometer? Wordt daarin voldoende rekening gehouden met de rechten van kinderen en jongeren? Wat met de scholen? Is er voldoende duidelijkheid of moeten kinderen en jongeren meer geïnformeerd worden?

Vindt het Kinderrechtencommissariaat dat het voldoende instrumenten heeft om de kinder- en jongerenrechten in Vlaanderen te verdedigen? Is verbetering of uitbreiding wenselijk? Hoe staat men tegenover het voornemen om het Kinderrechtencommissariaat onder te brengen in het mensenrechteninstituut? Kan het daarin voldoende onafhankelijk blijven? Hoe verlopen de gesprekken daarover?

Tot slot peilt Hannes Anaf nog naar de stand van zaken en voortgang van het JKP.

2.2. Jeremie Vaneekhout

Jeremie Vaneekhout wil niet op alle details van het jaarverslag ingaan, maar de rijke inhoud ervan toont alvast aan dat er nog heel wat werk op de plank ligt op verschillende domeinen, voor zowel het parlement als de regering. Het commissielid treedt bij dat de relevantie van het Kinderrechtencommissariaat eens te meer is aangetoond tijdens de coronacrisis. Zonder KRC of Jeugdraad – die dertig jaar geleden nog niet bestonden – zou de situatie heel anders zijn geweest.

Ook Jeremie Vaneekhout is bezorgd over de mogelijke negatieve impact van de opname in het mensenrechteninstituut. Wat vindt het Kinderrechtencommissariaat belangrijk in dat opzicht? Een historische analyse van de voorbije twintig jaar zou alvast interessant zijn. Welke adviezen en aanbevelingen zijn nog altijd relevant? Wat is gunstig geëvolueerd? Is er ook ergens achteruitgang te melden?

Mensen mogen ook niet de fout maken alles aan corona te wijten. De impact daarvan was zeer groot, maar mag het beleid niet blind maken voor zijn structurele uitdagingen. De wachtlijsten op het vlak van mentaal welzijn bestaan bijvoorbeeld al veel langer.

Wat de vrijetijdsparticipatie betreft, ervaren jongeren een gigantische druk van het onderwijs en worden zelfs hobby's taken. Er blijft weinig ruimte over om jong te zijn. Welke uitwegen ziet het Kinderrechtencommissariaat om de druk van de samenleving te verminderen, nog afgezien van het specifieke probleem voor jongeren in armoede? Naast die van corona, zijn er ook financiële en tijdsdrempels, vat Jeremie Vaneekhout het aandachtspunt samen.

Uiteraard ondersteunt Groen de gedragscode die de minister uitwerkt met onder meer influencers over hun rol. Moet niet nog een stap verder gegaan worden om kwetsbaarheid en imperfectie in de markt te zetten als corrigerende factor? Niet ieder invloedrijk persoon zal het immers vanzelf als zijn taak zien om met die code aan de slag te gaan.

Naast het curatieve aspect is er ook dat van de preventie, een aanpak die men niet alleen naar voren mag schuiven wegens onvoldoende middelen voor curatie. Ook goede preventie vergt immers mensen en middelen. Welke uitdagingen ziet het KRC op dit vlak?

De interesse van jongeren in politiek en hun geloof in het democratische systeem, breder dan alleen partijpolitiek, staan onder druk, al zijn er ook goede, stimulerende voorbeelden zoals bijvoorbeeld de Kinderrechtendag. Welke recente indicaties heeft het Kinderrechtencommissariaat over dit aspect. Wat beveelt het aan?

Tot slot breidt Jeremie Vaneekhout de vraag naar de contacten met andere ministers uit naar het federale niveau, opdat de juiste nuances en inzichten ook daar

op het juiste moment op tafel komen. Welke relaties heeft het KRC met federale ministers en parlementsleden? Wordt er afgestemd met andere landsdelen? Zijn er ook Europese verbanden? Hoe sterk is hun invloed? Hoe staat men tegenover de recent opgerichte IMC Jeugd? Wat moet daar prioritair op de agenda komen de eerstvolgende maanden?

2.3. Tinne Rombouts

Tinne Rombouts merkt dat al jarenlang dezelfde klachten de top 3 uitmaken, en polst naar de oorzaak en mogelijke remedies. In dat licht zou ook zij een balans van de afgelopen jaren interessant vinden: waar is vooruitgang geboekt en waar niet? Wat kunnen het Vlaams Parlement en de Vlaamse Regering doen? Wat moet volgens het KRC prioritair aangepakt worden? Heeft het naast spreekrecht in de rechtbank nog andere thema's uitgekozen voor zijn komende werking? Hoe worden die bepaald? Hoe valt te verklaren dat verhoudingsgewijs steeds meer volwassenen klachten melden bij het Kinderrechtencommissariaat? In welke mate zou de opname in een mensenrechteninstituut de drempel voor de jongeren zelf nog kunnen verhogen?

Bij de wachtlijsten voor mentaal welzijn valt de druk van corona niet te onderschatten, maar dat is niet de enige oorzaak. Het roept de vraag op in welke mate echt geluisterd wordt naar kinderen en jongeren over wat zij ervaren en beleven. Problematiseren volwassenen ook niet sneller dan vroeger gevoelens die verbonden zijn met jong zijn, waardoor men ze meer dan vroeger in de richting van hulpverlening schuift? Gebeurt dat daarmee niet té snel? De druk van de maatschappij is inderdaad groot. Welke indicaties heeft het Kinderrechtencommissariaat daarover? Hoe kan ervoor gezorgd worden dat er nog meer onbevooroordeeld geluisterd wordt naar de zoekende jongeren? Welke rol kan het beleid opnemen?

Tot slot onderstreept Tinne Rombouts dat de richtlijnen uit 2015 voor media over de aandacht voor privacy in hun omgang met minderjarigen actueel blijven.

2.4. Steven Coenegrachts

Steven Coenegrachts heeft bij de lectuur van het jaarverslag en de beluistering van de presentatie eens te meer ervaren hoe confronterend de impact van corona is geweest op mensen die nog in volle ontwikkeling zijn. Ook hij is geïnteresseerd in de gedragscode voor influencers, een onderwerp waarover jongeren hun persoonlijke bezorgdheden hebben laten horen op de Kinderrechtendag.

Hij gaat ook in op de relatie van de jeugd met de politie. Wordt dat thema opgepikt door het Comité P? Heeft het voldoende en specifieke aandacht voor de behandeling van jongeren? Wordt die werking gescheiden van die met volwassenen in de klachtenprocedure?

Krijgt het team het toenemende aantal klachten nog verwerkt? Hoe evalueert het Kinderrechtencommissariaat de Kindreflex, die is vastgelegd in het JoKER? Zijn veranderingen of verbeteringen nodig?

2.5. Freya Perdaens

Freya Perdaens sluit zich aan bij het voorstel om een overzicht van de evolutie van de voorbije jaren op te stellen. Zelf heeft de spreker een constructieve houding vastgesteld van commissie en minister, meerderheid en oppositie, over de impact van corona op jongeren en de frustratie over beslissingen. De verschuiving van de focus in het JKP naar andere werven als welzijn en hulpverlening stelt men ook in de commissie vast, en terecht. Als andere belangrijke aandachtspunten vermeldt Freya Perdaens de aanscherping van het integriteitsbeleid, de plaats van jongeren

in de publieke ruimte, de omgang met media, en de groeiende rol van de lokale besturen. Het kindperspectief moet volgens N-VA een automatische reflex worden.

Wat de klachten over de relatie met de politie betreft, peilt de waarnemende voorzitter naar de tendensen. Hoe evolueert die relatie?

Wat is de teneur van de klachten over vaccinatie? Hoe ging het Kinderrechtencommissariaat ermee om? Biedt de Pandemiewet voldoende waarborgen voor het kinder- en jeugdrechtenbeleid? Is daarover een JoKER beschikbaar? Evalueerde het KRC de uitvoeringsbesluiten?

Ziet men een mogelijkheid om van het integriteitsbeleid een subsidievoorwaarde te maken in de cultuur-, jeugd- en mediadecreten, naar analogie met het sportbeleid?

Hoe wordt het Kinderrechtencommissariaat betrokken bij de opstelling van de al vaak aangehaalde gedragscode voor influencers?

Hoe moet de gewenste uitbreiding van de adviestaken concreet vorm krijgen? Hoe ruim moet ze worden? Hoe verloopt het dynamische proces van JoKER vandaag, en hoe had men het graag gezien? Hoe verhoudt die betrokkenheid zich tot het statuut van het Kinderrechtencommissariaat? Wat is de exacte rol van het Kinderrechtencommissariaat als waarnemend jurylid bij de toekenning van het label van kindvriendelijke stad of gemeente?

Tot slot peilt Freya Perdaens, in het licht van de bepleite gedachtewisseling over lokaal kinderrechtenbeleid, naar de visie van het KRC op de verhouding tussen decentralisering en toezicht door het parlement. Is het niet nuttiger dat het KRC zelf met de lokale besturen in contact treedt, langs de VVSG?

2.6. Antwoordenronde

Caroline Vrijens antwoordt eerst dat haar organisatie met betrekking tot de coronabarometer alleen in het onderwijsoverleg is betrokken, als een van tientallen actoren. Ze stelt vast dat in de barometer geen onderscheid wordt gemaakt: jongeren volgen de regels van de volwassenen. Dat heeft serieuze consequenties, want tieners beslissen niet alles zelf en staan onder invloed van bijvoorbeeld hun ouders of anderen, terwijl hun rechten wel onder druk komen te staan. Als voorbeeld vermeldt de spreker dat het van ouders zal afhangen of een minderjarige gevaccineerd is. Dat heeft dan gevolgen voor hun CST en de quarantaine na een hoogerisicocontact.

De kinderrechtencommissaris hoopt dat er zeker geen coronabarometer komt voor kinderen. Ze nemen dergelijke beslissingen niet zelf en zijn nog kwetsbaar in hun ontwikkeling. Een voorbeeld zijn de onlinelessen. Het KRC heeft er dan ook vanaf het begin voor gepleit om kinderen niet te onderscheiden op basis van een vaccinatiestatus. Zoiets is niet toelaatbaar.

Ook voor jongeren voelt ze dat de weerstand tegen het onderscheid toeneemt, zeker nu blijkt dat de nieuwe variant minder ziekmakend is. Ze waarschuwt voor de vergroting van de kloof in de samenleving en wijst op de lagere vaccinatiegraad bij doelgroepen. Caroline Vrijens heeft evenwel geen cijfers over hun aantal. Haar vragen zijn puur principieel. Het Kinderrechtencommissariaat volgt dat dan ook op.

De samenwerking met verschillende kabinetten loopt goed. Gezien het delicate karakter specificeert de spreker niet nader welke. De rol van het KRC blijft wel louter adviserend. Soms worden zijn adviezen ter harte genomen en soms niet. Men krijgt wel gehoor, wordt uitgenodigd, krijgt toelichting, wordt betrokken in het

vervolg. Als voorbeelden geeft Caroline Vrijens de dossiers over mentaal welzijn en complexe problematieken. Zo had ze ook het gevoel dat het Kinderrechtencommissariaat wel degelijk ruimte kreeg voor zijn insteek in het onderwijsoverleg, ondanks zijn bescheiden plaats aan een tafel met een zestigtal belanghebbenden.

Het federale niveau ligt wat verderaf, maar ook rond asiel kan de kinderrechtencommissaris overleg met het betrokken kabinet melden. Haar organisatie wordt ook systematisch uitgenodigd voor hoorzittingen over wetgeving in commissies als die van Justitie, Migratie of Binnenlandse Zaken.

Het Europese niveau is nog verder weg, maar ook daar zijn er kanalen zoals Missing Children Europe of de ngo's. Verder vermeldt de spreker ENOC, het Europese netwerk van kinderombudsmannen.

De suggestie om terug te kijken naar de voorbije impact, vindt ook de kinderrechtencommissaris goed. Als voorbeeld geeft ze de Commissie van Toezicht, die jongeren bezoekt in gesloten instellingen. Europa beschouwt dat als een goede praktijk. Die werking dateert al van 2010 en heeft in 2017 tot een decreet geleid.

Caroline Vrijens beschikt niet over longitudinaal onderzoek dat zou aantonen dat vandaag sneller geproblematiseerd wordt dan vroeger. De vraag is evenwel terecht. Mensen op het terrein, zoals kinderpsychiaters, zien twee triggers voor een stijgend niet-welbevinden: minder aanwezigheid van volwassenen wegens werkende ouders, en de impact van sociale media. Wat dat laatste betreft, pleit ze voor mediawijsheid, relativering en onderzoek.

Met het oog op de versterking van het luisteren naar jongeren, verdient het mooie initiatief van de Kinderrechtendag een herhaling. Men moet dan wel aan de slag met de resoluties die eruit voortkomen. Naast het Kinderrechtencommissariaat moet elke volwassene de taak opnemen om voldoende met jongeren in gesprek te gaan. Dat is ook een aandachtspunt in het licht van het geloof in politiek en democratie. Vlaanderen mag overigens fier zijn op zijn kanalen Awel, de Vlaamse Jeugdraad en de Vlaamse Scholierenkoepel.

Dat het aandeel van de volwassenen in de meldingen zou toegenomen zijn, was Caroline Vrijens nog niet opgevallen, maar zal ze nakijken. De toename met een vierde van het aantal klachten is verbonden met corona, zoals vaccinatie en mondmaskers.

Zich zo goed mogelijk bekendmaken is een blijvend aandachtspunt voor elke kinderrechteninstantie. Het Kinderrechtencommissariaat probeert zo laagdrempelig en aantrekkelijk mogelijk te zijn. Kinderen en jongeren rechtstreeks betrekken blijkt in elk land een grote uitdaging te zijn. Ze trekken immers met de problemen en knelpunten die ze ervaren naar de vertrouwenspersoon die het dichtst bij hen staat, dus niet naar een dienst in Brussel. Het Kinderrechtencommissariaat moet zich dan ook richten tot ouders, leraren en andere professionals.

Heel vaak zit de jongere naast de volwassene die contact opneemt met de klachtenlijn. Dat zelf doen, vergt mondigheid en lef. Caroline Vrijens verzekert dat het Kinderrechtencommissariaat vervolgens het gesprek met de jongere zelf aangaat. De registratiecijfers over degene die contact opneemt, geven dus een vertekend beeld. De spreker belooft daarvan een aandachtspunt te maken in het volgende jaarverslag. Ook bij elk dossier wordt geprobeerd om zo veel mogelijk met kinderen en jongeren in die situatie te spreken, zoals nu met jongeren in internaten.

De grote en algemene vrees bij de opname in het mensenrechteninstituut is dan ook dat men met een eenheidsloket kinderen en jongeren kwijtraakt. Dat wordt bijvoorbeeld bevestigd in het jeugdwelzijnswerk, waar men vaststelt dat de schroom

om contact op te nemen met iemand van de overheid nu al groot is. Het is absurd om te denken dat men die wegneemt met een eenheidsloket.

Als prioriteiten voor de komende jaren vermeldt Caroline Vrijens het spreekrecht in de familierechtbank en de update van het dossier echtscheiding. Ze wijst erop dat het team beperkt is tot vier of vijf klachtenbehandelaars en vijf beleidsadviseurs, die allen specifiek werken rond hun thematiek, maar ook reactief moeten kunnen ingaan op Vlaamse of federale adviesvragen over regelgeving. De evenwichtsoefening tussen reactief en proactief is moeilijk. Voor de verdere werkpunten verwijst de spreker naar het beleidsplan 2020-2025, dat men terugvindt op de KRC-website.

De top 3 van klachten lijkt logisch en zal niet snel veranderen. Het gaat immers om de plekken waar de meeste kinderen en jongeren zijn, en waar ze niet zomaar kunnen weggaan. Dat betekent evenwel niet dat de andere thema's niet belangrijk zijn, zoals de toegang tot vrije tijd en het integriteitsbeleid. In dit verband onderstreept Caroline Vrijens dat de klachten alleen maar de top van de ijsberg vormen.

Corona legde met zijn surplus aan klachten het voorbije jaar extra druk op het team, al gingen ze vaak in dezelfde richting, waardoor het Kinderrechtencommissariaat in zijn reactie aan de melder kon bouwen op een voorbereid standpunt.

De klachten over de relatie met de politie zijn niet massaal en leggen geen tendensen bloot. Door corona is de spanning wel hoog opgelopen. Zowel jongeren als agenten stonden immers onder druk. Er moet werk gemaakt worden van een kindertoets binnen het politiewerk, maar een stijging van het aantal klachten is er alleszins niet.

Bij klachten over vaccinaties laten de medewerkers hun persoonlijke visie buiten beschouwing, verzekert Caroline Vrijens. Men bekijkt de plannen van de overheid vanuit het kinderrechtenperspectief. De adviezen over de verschillende leeftijdsgroepen hadden altijd dezelfde bouwstenen: goed en objectief informeren op maat; ook de ouders informeren; de vrije keuze laten en geen druk uitoefenen. Bij jongeren werd ook geadviseerd om expliciet de toestemming te vragen. Bij kinderen is dat anders, maar uiteraard ook wel in overleg. Voor verder details verwijst de spreker naar de website.

De Pandemiewet was zo ver weg van datgene waarmee het Kinderrechtencommissariaat bezig is, dat het het op dat moment niet nuttig achtte om daarover te adviseren. Het heeft wel standpunten verspreid over de beslissingen in dat kader.

De suggestie over het integriteitsbeleid binnen het jeugd- en vrijetijdsbeleid is goed. Het Kinderrechtencommissariaat zal er zeker over nadenken. Het klopt dat er grote verschillen waren tussen gemeenten in de sluiting van vrijetijdsactiviteiten. Of dat in 2021 beter is verlopen, is nog niet bekend. De spreker denkt dat veel gemeenten zaken hebben gesloten als preventiemaatregel ten gunste van oudere bewoners. Organisaties die op de een of andere manier afhankelijk waren van een dergelijke gemeente, moesten alles sluiten. Soms waren ook de ouders zelf ongerust. Drempels op het vlak van vrije tijd in het algemeen worden zeker opgenomen in het werk van de komende jaren.

Wat media betreft, vindt ook Caroline Vrijens een code of conduct een waardevol initiatief. Verder vermeldt ze de inzet op mediawijsheid in scholen en voor het grote publiek, naast ruimte voor mentaal welzijn in de klas, naar analogie met de gesprekken over corona, waarvan jongeren signaleren hoezeer ze die als hulp hebben ervaren. Ze suggereert in dit verband om ervaringsdeskundigen aan het woord te laten.

De vraag over politiek en democratie is terecht, al komen daarover geen klachten binnen. Het kan een onderwerp zijn voor een Kinderrechtendag. Een ander idee is een bevraging in de scholen.

Wat de omgang met jongeren betreft, bevestigt de kinderrechtencommissaris het bestaan van richtlijnen voor journalisten, naast een jaarlijkse vorming en een brochure voor media-actoren.

Het Comité P is soms betrokken nadat het Kinderrechtencommissariaat een klacht heeft doorverwezen in individuele dossiers, maar daarin valt geen algemene lijn te trekken. De specifieke dossiers worden wel opgevolgd. De spreker herinnert eraan dat het comité, met zijn expertise over knelpunten, betrokken is bij de werkgroep van federaal minister Verlinden.

De kinderrechtencommissaris verzekert dat zij niet tegen decentralisering is: hoe dichterbij de burger, hoe beter. Maar er zijn risico's. Als steden en gemeenten hun armoedebeleid verschillend invullen, ontstaat rechtsongelijkheid op basis van de woonplaats. Er zijn ook verschillen in schaal: sommige gemeenten hebben een hele staf voor jeugdbeleid, andere vrijwel geen personeel. Het is dan ook belangrijk dat ze gevoed worden door Vlaanderen vanuit een kinderrechtenperspectief.

De gesprekken op basis van de conceptnota over het mensenrechteninstituut zijn aan de gang. EY voert het onderzoek en spreekt met alle betrokkenen. Caroline Vrijens bevestigt de bezorgdheid van het Kinderrechtencommissariaat over de mogelijke risico's. De expertise van ENOC leert alvast dat in geen enkel Scandinavisch land de kinderrechteninstellingen zijn opgenomen in de mensenrechteninstumenten. Frankrijk koos er in 2010 wel voor, maar volgens voormalige kinderrechtencommissarissen was dat geen goede keuze. Ook het VN-Kinderrechtencomité liet zich al kritisch uit. Ook in Ierland is men erin geslaagd het Kinderrechtencommissariaat apart te houden. Caroline Vrijens benadrukt de internationale waardering vanuit het ENOC voor de Vlaamse situatie met inbedding in het parlement en onafhankelijkheid.

Het pleidooi voor een sterk mensenrechteninstituut spreekt voor zich, maar een inkanteling van de kinderrechten zou een slechte zaak zijn. Het Kinderrechtencommissariaat verkiest samenwerking. Zoals gezegd is onafhankelijkheid de eerste reden. Het is belangrijk dat het Kinderrechtencommissariaat zelf bepaalt wat het op zijn agenda zet, geleid door de klachtenlijn en het middenveld. Het tweede aspect is de communicatie: het Kinderrechtencommissariaat kiest zelf met welke boodschappen het naar buiten komt. Bij inkanteling in een groter geheel dreigt de aandacht voor het belang van kinderen en jongeren verloren te gaan. Ten derde dreigt zijn klachtenlijn de meest kwetsbare groep te verliezen bij een eenheidsloket. De ervaring leert immers dat doorverwijzing slecht werkt.

Een apart Kinderrechtenverdrag bestaat niet zomaar. Het onderstreept hoe belangrijk aparte instanties zijn die de kaart van kinderen en jongeren trekken, en daarmee naar buiten kunnen komen, zonder vooraf een compromis te moeten zoeken in een groter geheel.

Leen Ackaert, beleidsadviseur bij het Kinderrechtencommissariaat, wijst erop dat het Child Rights Impact Assessment van ENOC in 2020 Vlaanderen als goed voorbeeld naar voren heeft geschoven. Een instrument als JoKER is daarbij belangrijk, maar ook een beleid dat gehoor geeft aan adviezen van jeugdorganisaties en professionals, naast gegevensverzameling, en het betrekken van kinderen bij de beleidsvoorbereiding. De essentie bij JoKER is om de rapportage veel vroeger te activeren, namelijk zodra er nagedacht wordt over regelgeving. Op dit moment is ook de administratie van minister Dalle bezig met een oefening die gericht is op

een slagkrachtiger JoKER. Ondertussen is de JoKER alvast gepromoveerd van bijlage bij een ontwerp van decreet naar een plaats in de memorie van toelichting.

Het Kinderrechtencommissariaat is betrokken bij de initiatieven in het kader van het JKP. Leen Ackaert vermeldt de reflectiegroep jeugd- en kinderrechtenbeleid. Er wordt tweemaandelijks vergaderd met het kabinet van minister Dalle. Verschillende initiatieven uit het JKP worden effectief gerealiseerd. Tegelijk moeten nog andere zaken op de agenda komen, waaronder kinderarmoede, omdat die niet in het JKP voorkomt.

Dat er steeds meer bevoegdheden naar de lokale besturen gaan, zoals recent nog de zomerscholen, noopt tot bezorgdheid. Kinderen hebben misschien meer kans om betrokken te worden bij het beleid, maar de vraag is of er instrumenten zijn om dat te garanderen. Zijn er duidelijke klachtenmechanismen om aan de alarmbel te trekken? De spreker vermeldt in dit verband nog dat de oefening met lokale jeugddiensten vertraagd is door corona, en dat er een initiatief is om lokale ombudsdiensten samen te brengen. Er is een verschil tussen een stad met personeel en een dorp waarin men op zoek moet naar een halftijdse medewerker.

Het Kinderrechtencommissariaat treedt met betrekking tot het label als waarnemend lid op, omdat het de onafhankelijkheid van zijn klachtenlijn wil behouden. In die hoedanigheid reflecteert het mee over de rapporten, maar neemt het niet deel aan de beslissing over de toekenning of verlenging van een label.

Chris Vleugels, medewerker Onderwijs, Media en Vrije Tijd van het KRC, komt terug op het effect van de lockdowns op de vrije tijd. Organisaties, clubs en vrienden hadden zelf al preventief pauzes ingelast, al dan niet omdat de vrijwilligers ziek waren. Ouders en kinderen hadden daar begrip voor. Anderzijds hebben lokale besturen er op creatieve wijze voor gezorgd dat activiteiten wel konden doorgaan.

Voorts bevestigt de spreker het belang van het thema influencers en hun gedragscode. Naast het Kinderrechtencommissariaat hebben ook bezorgde ouders en journalisten het aangebracht. Ook in de buurlanden worden wetgevende initiatieven genomen over kinderarbeid in de media. Het Kinderrechtencommissariaat is altijd bereid tot een gedachtewisseling daarover met kabinet en parlement. De huidige federale regelgeving dekt de nieuwe situatie onvoldoende. Dus adviseert het Kinderrechtencommissariaat een wetgevend initiatief. Kinderarbeid kwam ook al eerder aan bod in adviezen over schoonheids- of liedjeswedstrijden, en over kinderen en jongeren in de positie van persoonlijk assistent of mantelzorger. Daarin roept het Kinderrechtencommissariaat zelden of nooit op tot een regelrecht verbod, maar detecteert het problemen en probeert het die te verhelpen. Voorwaarden zijn onder meer correcte informatie, toestemming, druk en het recht op deskundige begeleiding.

Ook het arbeidsrecht ter voorkoming van uitbuiting is in dit geval van toepassing. Het gaat hier om een circuit waarin bijzondere bedragen rondgaan, die voor sommige ouders een belangrijke bron van inkomsten worden. Het genoemde wetgevende initiatief moet toezicht en controle mogelijk maken, bijvoorbeeld via de procedure bij de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, die bekender moet gemaakt worden bij kinderen en jongeren. Dat kan gebeuren in samenwerking met Awel en WAT WAT.

Wat het standpunt van de consument betreft, verwijst Chris Vleugels naar het advies van het Communicatie Centrum, namelijk dat die consument altijd het recht heeft om te weten of een bericht op de sociale media commerciële communicatie is. Adverteerders en influencers horen eerlijk en transparant te communiceren. Een code of conduct is op dat vlak een belangrijk instrument. Hoe dan ook blijft zo iets zelfregulering, al is die niet vrijblijvend. Zo zijn er klachtenprocedures bij de JEP. De spreker wijst op het gevaar van valse zekerheid.

De wet op kinderarbeid is beperkt tot kinderen tot en met vijftien jaar. Dat de groep van influencers tussen vijftien en achttien er niet in vervat zit, vormt een bijkomende uitdaging. Het Kinderrechtencommissariaat heeft geen principieel bezwaar tegen jongeren als culturele ondernemers, maar wijst erop dat daar veel komt bij kijken: administratieve verplichtingen en de met ondernemerschap verbonden risico's. De spreker pleit dan ook voor de inbouw van garanties en begeleiding. Als voorbeelden van mogelijke problemen vermeldt Chris Vleugels dat er schulden kunnen ontstaan of dat dergelijk ondernemerschap exclusief voor jongeren uit kapitaalkrachtige families weggelegd dreigt te blijven. Ook hij wijst in dat verband op het lopende onderzoek aan de Gentse universiteit

Tot slot vindt de spreker de suggestie zinvol om de overheid zelf campagne te laten voeren over beeldvorming, zeker in het kader van het thema van de integriteit.

2.7. Aanvullende vragen en antwoorden

Freya Perdaens preciseert dat haar vraag over de uitbreiding van de adviestaken pagina 156 van het jaarverslag betreft. Hoe concreet ziet men die en voor welke elementen wenst het KRC een uitbreiding? Kreeg het ook vragen over de bijsturing van de Pandemiewet in het licht van haar impact op jongeren?

Tot slot herhaalt de spreker haar vraag over de betrokkenheid bij de ontwikkeling van de code voor influencers.

Caroline Vrijens bevestigt dat het Kinderrechtencommissariaat ooit een mail kreeg met een ontwerp van Pandemiewet, maar die technische, medische tekst had in de verste verte niets met kinderrechten te maken. GEMS of kabinetten hebben ook niet de gewoonte om specifieke adviezen te vragen. Wel zat de organisatie in het onderwijsoverleg, dat haar inbreng ter harte heeft genomen. Het KRC zat ook in de taskforce pediaters, die Engels als voertaal heeft en experts uitnodigde. Die laatste was vooral een nuttig uitwisselingsmoment om expertise te bundelen.

Leen Ackaert antwoordt dat het Kinderrechtencommissariaat al lang onder de aandacht brengt dat de JoKER-regelgeving beperkt is tot ontwerpen van decreet, hoewel ook voorstellen van decreet kunnen raken aan de leefsituaties van kinderen en jongeren. Daarin mist men een JoKER, maar het gaat dus niet om de eigen adviezen van het Kinderrechtencommissariaat.

Chris Vleugels legt uit dat het Kinderrechtencommissariaat niet formeel betrokken is bij de ontwikkeling van de code voor influencers, maar wel bereid blijft om daar mee over na te denken.

Elisabeth MEULEMAN,
voorzitter

Tinne ROMBOUTS
Jeremie VANEECKHOUT,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
CST	Covid Safe Ticket
ENOC	European Network of Ombudspersons for Children
Fedasil	Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers
FOD	Federale Overheidsdienst
GEMS	Groep van Experts voor Managementstrategie van COVID-19
IMC	interministeriële conferentie
JEP	Jury voor Ethische Praktijken inzake Reclame
JKP	jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan
JoKER	kind- en jongereneffectrapport; kind- en jongereneffectrapportage
KRC	Kinderrechtencommissariaat
ngo	niet-gouvernementele organisatie
VN	Verenigde Naties
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten